

ARXIU / JOAN MAYORAL

La llei de l'alguerès

La nova llei lingüística que han aprovat les Corts italianes reconeix "el català de l'Alguer" i tutela les produccions culturals. Però el seu principal valor és l'estímul.

Gràcies a una nova llei, a partir del primer dia laboral de l'any que ve, els algueresos podran adreçar-se en català a l'administració local. Poca cosa més. Però aquesta poca cosa de més és el que compta.

I compta perquè, fins ara, els animadors culturals que operaven a l'Alguer no disposaven de cap normativa que els emparés. Més aviat al contrari. Per pobra que sigui, en aquestes circumstàncies la nova llei esdevindrà l'única eina per a un treball llargament madurat. "Hem demanat un tigre, i ens donen un gat", asseguren. No n'hi ha cap mena de dubte. Quan, en l'era de la informàtica, les eines solen ésser els ordinadors, a l'Alguer li han donat un martell. Però tothom sap què pot fer-se —segons qui l'agafi— amb un martell. Segons qui l'agafi: vet aquí, ara que ens trobem a sis mesos de les eleccions municipals, el veritable futur de la nostra llengua a l'Alguer.

La normativa vigent. La Constitució de la república italiana, en virtut del seu sisè article, tutela les minories lingüístiques del territori nacional. Amb aquesta finalitat, però, el text remet a unes normes específiques que, de fet, són encara inexistentes. El buit legal, doncs, arracona fora de l'oficialitat totes les llengües minoritàries del país i, concretament a Sardenya, tant el català de l'Alguer com el sard de la resta de la regió, on alhora són parlades certes variants genoveses i toscanes de l'italià: el tabarquí, el sassarès i el gal-lurès. L'italià, per tant, una llengua que arribà a Sardenya de la mà dels piemontesos l'any 1720 i que no s'hi imposà fins a la fi d'aquell mateix segle, és oficialment l'únic element comú entre totes les comunitats lingüístiques sardes.

Malgrat això, no existint una normativa explícitament contrària, un reduït grup d'intel·lectuals i d'as-

sociacions de caràcter divers han sabut aprofitar la indefinició legal per tal de treballar a favor de la llengua, tot escolant-se a través de les escoles de la Constitució, de l'Estatut Municipal i de la normativa del Ministeri d'Instrucció Pública. En efecte, l'Estatut alguerès, del 1992, es proposa de "tutelar el coneixement de la llengua catalana en la seva variant algueressa", sense menystenir altres realitats locals (el sard); les disposicions ministerials en l'àmbit de l'educació, alhora, permeten l'estudi de la cultura de l'entorn de l'alumne a partir de l'àrea lingüística i historico-literària.

Des de la fi de la dècada dels setanta, per tant, l'estudi de la variant local del català ha estat d'una manera o altra present a l'escola: sense continuïtat ni reconeixement, ni coordinació, tan sols gràcies a l'interès d'un voluntariat tenaç però anecdòtic. Durant els anys noranta, finalment, l'associacionisme ha aportat un cert grau de coherència a aquest treball gairebé anònim, tot i que encara ara no s'ha aconseguit de modificar el currículum escolar.

L'any 1993 les forces polítiques sardes van arribar a un acord que permetia d'aprovar la llei de "Tutela i valoració de la cultura i de la llengua de Sardenya", que tot seguit fou desestimada pel govern central italià. Algueristes i sardistes avaluaren de manera contradictòria aquest bloqueig, ja que aquella primera versió no feia referència a la nostra llengua.

Les versions posteriors de la llei, repetidament corregida, van incloure, entre les altres parles locals, "el català de l'Alguer", sens dubte l'expressió més feliç del text, que representa el triomf de les tesis favorables a la unitat oficial de la llengua. Malauradament, com que el legislador deixava oberta la possibilitat que el currículum escolar fos modificat a fa-

vor de l'estudi de les llengües locals", que alhora podien esdevenir vehiculars de l'ensenyament-, el tribunal constitucional tornà a rebutjar la llei, tot al·legant que la intromissió anava més enllà de les competències de la Regió Sarda en matèria educativa, regulada exclusivament per la normativa ministerial. Central. Italiana.

Ha calgut esperar quatre anys per veure aprovada la llei. I, sobretot, s'ha hagut de renunciar al bilingüisme –ara facultatiu– i a l'estudi sistemàtic de les llengües locals a l'escola –ara experimental-. A canvi d'això, el Consell Regional de Sardenya proclama explícitament "la identitat cultural del poble sard com un bé primordial que cal valorar i promoure" (art. 1.1), per tant, es compromet a tutelar "la lliure i multiforme expressió de les identitats, de les necessitats, dels llenguatges i de les produccions culturals a Sardenya" (art.1.2). A la llengua sarda (i no és poc deixar de referir-s'hi com a *dialecte*) li és reconeguda la mateixa dignitat que a l'italià (art. 2.1), i de retruc, també a l'alguerès, des del moment que "el mateix valor atribuït a la cultura i a la llengua sarda és reconegut, en relació al seu territori, a la cultura i a la llengua catalana de l'Alguer" (art. 2.4) i a les altres illes lingüístiques incloses en la gran illa lingüística sarda.

És l'hora de l'optimisme? A canvi del lloc que el català ha trobat entre les ratlles de la llei, el sard ha hagut de renunciar a esdevenir "llengua nacional", fins i tot la "llengua" del territori sard. Ja hem vist que el legislador parlava d'"identitats", que ha fragmentat la geografia autònica en cinc comunitats que compten amb un únic referent lingüístic comú: l'italià. No és petita la contradicció: per omissió, la italiana no és considerada la llengua vehicular de cap de les preteses identitats de Sardenya, on no és pròpia ni local. Així i tot, referint-nos ara tan sols a l'ús del català a les administracions locals, caldrà garantir la traducció oral dels textos pronunciats durant la fase de discussió si algun dels presents ho demana; caldrà

adjuntar als textos pronunciats durant la fase deliberativa, ara en tots els casos, la corresponent traducció escrita; l'italià haurà de ser present en totes les referències a la toponímia local...

Recordem, alhora, que la llei es compromet a tutelar no només la llengua –i ni tan sols *sobretot* la llengua–, sinó totes les "produc-

Ningú no dubta que una part, per petita que sigui, de les lires anuals destinades a l'aplicació de la llei, aniran a parar a l'Alguer.

cions culturals" que es manifestin a Sardenya. L'ensenyament de la llengua, per tant, ocupa el mateix lloc que l'estudi, conservació i catalogació de les flautes i tamborins de la tradició local –que considerem prestigiosa-. El mateix lloc. Fins i tot és previst de procedir a inventariar el repertori lingüístic de l'illa (art. 10.1), tot considerant cadascun dels ajuntaments sards "consultes locals per a la cultura" (art. 8.1), en un procés de desintegració definitiva de la llengua.

Però aturem-nos a analitzar els aspectes positius de la llei, allò que, dèiem, de debò compta. Dues

coincidències fan del cas alguerès una afortunada excepció: d'una banda, la seva territorialitat lingüística coincideix amb el terme municipal i, per tant, amb la futura consulta local; a més d'això l'alguerès compta, a diferència del sard, amb un registre estàndard –el de tots els catalanoparlants–, més o menys acceptat per les institucions i les associacions locals. Amb aquests avantatges, doncs, li serà senzill accedir als projectes formatius que, de manera experimental, les escoles podran endegar quan, abans de la fi de l'any que ve, la Regió Sarda en publiqui les línies directrius. Els centres de serveis culturals, a més, obtindran finançaments per als cursos adreçats als adults.

I, pel que fa a recerques, revistes i publicacions, ningú no dubta que una part, per petita que sigui, dels 6.430.000.000 de lires anuals destinades a cobrir les despeses derivades de l'aplicació de la llei, aniran a parar a l'Alguer.

"Hem demanat un tigre, i ens donen un gat." Sí. I gat per llebre també. Però tot i que el destí del català a l'Alguer continua dependent, com abans, de les generacions futures, entrellequem una esperança entre les noves esclertes de la llei: potser ara hom compta amb els mitjans necessaris per a formar aquestes generacions futures. I és que amb aquest caire tan poc impositiu, està clar que, més que no pas d'una llei, ens trobem davant d'un estímul.

Joan Armangué

L'Alguer ha vist reconeguda oficialment la seva identitat lingüística. Les iniciatives normalitzadores del català, que fins ara havien funcionat al marge de la llei, tindran per fi un suport legal a partir de l'any que ve.